

Назар Грод
слухач магістерської програми
Тернопільський національний економічний університет
Андрій Вітровий
к. т. н., доцент
Тернопільський національний економічний університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ – ВАЖЛИВА СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

В Україні з метою збалансованих відносин між суспільством і навколишнім природним середовищем все частіше в механізмах управління підприємством використовується екологічний аудит. Ефективність такого управління підтверджує досвід промислово розвинених зарубіжних країн. Екологічний аудит широко почав розвиватися в середині 80-х років минулого століття як метод внутрішнього адміністративного управління з метою посилення контролю за діяльністю підприємств та їх впливу на навколишнє середовище. Такий спосіб управління був започаткований Міжнародною торговою палатою. Також екологічний аудит проводиться для оцінки відповідності стратегії діяльності підприємства до норм екологічного законодавства. В 1984 році в США Національним Агентством з охорони навколишнього середовища було розроблено концепцію екологічного аудиту для федеральних агентств, також екологічний аудит широко застосовується в таких розвинутих країнах як: Швеція, Великобританія, Нідерланди, Канада. В країнах Євро Союзу основні принципи та положення екологічного аудиту прив'язанні до міжнародних стандартів. [1]

Екологічний аудит - незалежна, комплексна, документована оцінка дотримання суб'єктом господарської та іншої діяльності вимог, у тому числі нормативів і нормативних документів, в області охорони навколишнього середовища, вимог міжнародних стандартів і підготовка рекомендацій щодо поліпшення такої діяльності (ЗУ «Про екологічний аудит»).

Аналіз публікацій у науковій літературі [2; 3; 4], дозволяють нам виділити основні цілі програм екологічного аудиту:

1. Оцінка збитку, нанесеного навколишньому середовищу.
2. Визначення відповідності нормам.
3. Виявлення потенційних проблем.
4. Оцінка вартості відновлювальних робіт.
5. Оцінка потенційної заборгованості.
6. Короткий звіт про управління.
7. Більш поглиблений спеціальний звіт.
8. Аудит фінансово-екологічних проблем.
9. Аудит виробництва, сировини і продукції.

На думку багатьох вчених, основною метою ЕА є оцінка відповідності заздалегідь встановленим критеріям (вимогам) господарської та іншої діяльності що перевіряється в частині впливу на навколишнє середовище і її компоненти. В винесення рекомендацій щодо якості додаткової цілі ЕА можна назвати поліпшення діяльності, що надає вплив на навколишнє середовище. Зазначена мета названа додатковою, так як не завжди є необхідною, тим більше рекомендації ЕА найчастіше носять загальний характер, для реалізації яких необхідний цілий комплекс додаткових досліджень, що не входять в рамки договору про проведення екологічного аудиту.

Схема аудиту включає оцінку ефективності системи екологічного менеджменту, оцінку ризику, який пов'язаний з використанням сировини, матеріалів, промислових відходів.

Багато країн, такі як США, Бельгія, Франція, Європейський Союз, проводять екологічний аудит з метою надання допомоги аграрним підприємствам в управлінні природними ресурсами, підвищення конкурентоспроможності їх продукції на світових ринках, для перевірки безпеки виробництва продукції.

Екологічний аудит сприяє виявленню наслідків господарської діяльності, служить основою для розробки екологічної політики аграрного підприємства і стратегії її реалізації.

Екологічний аудит є інструментом економічного менеджменту і може здійснюватися за такими напрямками: аудит стану повітряного басейну, аудит стану водного басейну, аудит стану земельних ресурсів, аудит системи використання промислових відходів, аудит використання енергії. Екологічний аудит проводиться на замовлення, коли виникає ринкова або державна потреба в ньому.

В Україні екологічний аудит стає найважливішим інструментом вирішення проблем забруднення навколишнього природного середовища. В даний час на Україні екологічний аудит недостатньо розвинений, і цей факт значно скорочує кількість іноземних інвестицій в економіку країни.

За останні роки з інтенсивним розвитком аграрної промисловості в Україні екологічний аудит набуває популярності, оскільки відбувається формування ринку землі, при покупці якої оцінюватимуться екологічні характеристики об'єкта. У той же час іноземні інвестори піддають жорсткій експертизі інвестиційні аграрні проекти. Міжнародні банки при видачі кредитів проводять екологічну оцінку проектів з метою зниження фінансових ризиків. Екологічний аудит є невід'ємною частиною процесів придбання аграрних підприємств та інвестицій в них іноземного капіталу.

Екологічне аудитування та екологічна сертифікація, які вже реалізовані в промислово розвинених країнах, в Україні знаходяться на початкових етапах свого розвитку. Нормативно-правова база з екологічного аудиту в Україні стала створюватися, починаючи з 1997 року, коли вперше були затверджені державні стандарти ДСТУ - ISO 97, 14011 - 97 і 14012 - 97, які регламентують методи і процедури проведення екологічного аудиту. Система екологічного аудитування в Україні активно формувалася в рамках заходів, що проводяться виконавчими органами держави направленими на контроль в області охорони навколишнього середовища. Основоположним документом, що регулює цей напрямок діяльності, є Закон України «Про екологічний аудит», Законом України "Про охорону навколишнього природного середовища", іншими актами законодавства України, державними стандартами України. В Україні на даний час ЕА набуває все більшого поширення серед державних структур і приватних компаній.

ЕА покликаний сприяти економічному підйому, зокрема:

- збереження та поліпшення екологічно сприятливих територій, ефективності розміщення і розвитку їх економіки;
- поліпшення умов проживання і здоров'я населення;
- ефективної організації виробництва, екологізації виробництва, виробництва натуральної та безпечної продукції, в тому числі продуктів харчування та побуту, просуванню її на вітчизняному та зарубіжному ринках, використання в рекламі брендів «Екологічно безпечна продукція»;
- розвитку туризму;
- залучення інвестицій в аграрну промисловість.

Екологічний аудит визнаний в Україні одним із пріоритетних напрямків державної політики в галузі охорони навколишнього середовища, використання ресурсів і забезпечення екологічної безпеки населення. Екологічний аудит може проводитися на наступних рівнях: державному, регіональному, обласному, міському і на рівні підприємства.

Таким чином, з огляду на досвід зарубіжних країн, можна зробити висновок про те, що ефективним способом вирішення екологічних проблем стає впровадження та практичне використання екологічного аудиту, він стає обов'язковою передінвестиційною стадією оцінки всіх інвестиційних проектів, одним з етапів визначення конкурентоспроможності підприємства.

Список використаних джерел

1. Дзяди́кевич Ю. В. Економіка довкілля і природних ресурсів: монографія –Тернопіль: Астон, 2016. -392с.
2. Бро́щак І. С. Моніторинг ґрунтів, шляхи покращення родючості та екологічної безпеки земель Тернопільської області: монографія/ І. С. Бро́щак, Р. Б. Гевко, С. С. Никеруй, А. О. Вітровий та ін. – Тернопіль: Видавн.-поліграф. центр «Економічна думка», 2013. -160с.
3. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., В.М.Навроцький. Екологічний аудит. - К.: Вища школа, 2000. – 343 с.
4. Лысенко Ю., Садеков А.//Экономика Украины, №5, 2004 год, стр. 33-40.
5. Брич В., Крамарчук С. Управління ризиками у туристичному бізнесі. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Сер. Географія. 2010. № 2. С. 105-110.

Станіслав Гулей

слухач магістерської програми

Тернопільський національний економічний університет

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ МАЙНА В УКРАЇНІ

В умовах активного реформування відносин власності потреба в послугах з оцінки майна, майнових прав закономірно зростає. Разом із цим, з'являються такі проблеми, як примусове відчуження майна за рішенням суду, проблеми земельної реформи, податкової застави, вирішення майнових суперечок тощо, об'єктивне вирішення яких багато в чому визначається об'єктивністю оцінки вартості.

На ринку власності активну участь у процесах оцінки беруть різні органи державної влади та місцевого самоврядування. Закономірно виникає необхідність створення єдиних основ оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності в Україні. Влітку 2001 року вищий законодавчий орган приймає Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», який набув чинності 7 вересня 2001 року, та Закон України «Про оцінку земель» від 11.12.2003 р. Цими законодавчими актами створено засади та розвинена професійна оціночна діяльність як велика, суспільно важлива ланка інфраструктури ринкової економіки України.

Необхідно зазначити, що питання ціни, вартості та оцінки майна регулюються також більш ніж 180 нормативно-правовими актами України, які постійно удосконалюються та доопрацьовуються [1, с. 193].

Закони регулюють правовідносини, які виникають у процесі проведення оцінки майна та майнових прав, що належать таким суб'єктам [2, с. 12]: юридичним і фізичним особам – резидентам України, як на території, так і за її межами; юридичним і фізичним особам – нерезидентам України на території України та за її межами, якщо договір щодо такого майна або майнових прав укладається відповідно до законодавства України.

Таким чином, в Україні законодавчо закріплені єдині вимоги до процедури проведення оцінки майна та майнових прав, незалежно від форми власності і місця їх знаходження. Водночас законодавчо не встановлюється обов'язковість оцінки майна і майнових прав (за винятком випадків, викладених у статті 7 Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», насамперед пов'язаних з державним та комунальним майном і необхідністю захисту суспільних інтересів). Фактично Закон гарантує право будь-якої юридичної або фізичної особи на проведення оцінки належного йому майна або майнових прав та отримання її достовірного результату, тобто гарантує надання якісної консалтингової послуги та подальше використання результатів оцінки. Загалом законодавчо встановлені механізми, які регулюють процедуру оцінки та вимоги до професійної оціночної діяльності, спрямовані на захист прав осіб, які використовують результати оцінки.